

INTIMNÍ A RUŠIVÝ KOVANDA

Eva Krátká

Jednodenní výstavní projekt UBS Openings: Saturday Live. Actions and Interruptions, který proběhl v sobotu 10. března 2007 mezi 11. a 20. hodinou v galerii Tate Modern v Londýně, chtěl představit umění performance především jako soubor vztahů mezi lidmi. K účasti vyzvaní umělci využili definovaného rámce a tématu především ke zkoumání institucionální struktury tohoto místa, které vyžaduje určitý způsob chování a v němž platí všeobecně známá pravidla: od zákazu pobíhání po muzeu, přes dotýkání se vystavených objektů, až ke způsobu, jak spolu návštěvníci jednají. Tyto „situace“ interpretovali ve výhledu všichni umělci tak, že se jim v kombinaci s tak rozsáhlým výstavním prostorem podařilo setřít hranice mezi tím, kdo se přišel dívat na umění, kdo na architekturu a kdo na ty kolem sebe:

Mario Garcia Torres (1975) zde zopakoval performance Following Piece (with Evo's sweater), při níž podobně jako Vito Acconci v roce 1969 sledoval náhodně vybrané osoby, jen s tím rozdílem, že se oblékl do červeno-modře pruhovaného svetry, atributu bolívijského prezidenta Moralesa. Jiným neo-konceptuálním způsobem zasáhla do prostoru umělecká dvojice Nina Jan Beier & Marie Jan Lund, která podnítila návštěvníky galerie k pětiminutovce společného tleskání (Clap in Time). Podobně pomocí spolupracujících „herců“ propojila Dora García (1965) hosty galerie náhodným srocním (The Cro-

wd) nebo když nechala obcházet „proroky“, roznášející informace o dění uvnitř galerie a mimo ni (The Prophets). Odlišné pojetí interakce mezi realitou a fikcí předvedl Roman Ondák, když v prostředí Tate Modern zopakoval svůj projekt za skutečnost zaměnitelné fronty z roku 2003 (Good Feelings in Good Times). Poslední z pěti „vystavujících“, Jiří Kovanda (1953), – kromě toho, že provedl remake své legendární akce Na eskalátoru... otočen hledím do očí člověku, který stojí za mnou... ze září roku 1977 na Václavském náměstí, připravil pro Tate Modern zcela novou hodinovou akci, o níž je následující rozhovor s kurátorkou projektu Actions and Interruptions, Catherine Wood:

Eva Krátká: Zřejmě jen velmi malá část české umělecké scény a publika měla možnost zaregistrovat poslední performance Jiřího Kovandy. Vy jste byla jednou z klíčových postav jejího uskutečnění. Můžete ji popsat?

Catherine Wood: Dílo bylo nazváno Kissing Through Glass (Líbání přes sklo). Jiřího inspirovalo velké množství skleněných stěn rozdělujících architektonický prostor Tate Modern, které sice od sebe oddělují prostory, ale zároveň lidem umožňují vidět jeden druhého. Při této akci tedy stál Jiří za jedním z těchto skel s popiskou zvoucí kolemjdoucí k tomu, aby jej přes sklo políbili. A udělalo to skutečně hodně lidí! A i přes tu fyzickou bariéru to bylo nezvykle intimní.

E.K.: Jak byl ve skutečnosti vystaven celý jednodenní projekt „Actions and Interruptions“?

Celodenní výstava Actions & Interruptions byla pokusem o uvedení umění performance jako zásah do specifické situace Tate Modern, jako něco mezi veřejným a soukromým prostorem: mezi jakýmsi náměstím, nákupní zónou a muzeem. Hlavní myšlenkou těchto performancí bylo „vypuknout“ v davu a to tak, že spíš než aby při tom vznikala jasně definovaná hranice mezi účinkujícím a divákem, jsme chtěli, aby to přicházelo odkudkoliv. Lidé by si mohli zvolit, zdali se chtějí zapojit (stát se účastníkem) nebo jednoduše jen přihlížet (být divákem). Proto některé věci zůstaly pro mnohé neviditelné, jako například Garcíou Torresem nově provedená historická akce Following Piece.

E.K.: Jaký byl konkrétně Váš kurátorský přínos projektu jako celku a jaký konkrétně Kovandově akci?

C.W.: Mým kurátorským příspěvkem bylo shromáždit díla dohromady do rámce časového úseku a tématu. Jiří vymyslel svoji akci sám, my jsme mu jen zaslali obrázky a plány budovy a vysvětlili náš koncept celkového projektu. Zároveň jsem ho požádala, jestli by nemohl zopakovat některou ze svých starších akcí – udělal jednu, tu na eskalátoru. Na tom pozoruhodném schodišti mezi přízemím a třetím patrem v Tate Modern působila úžasně.

E.K.: *Kontakt s nicnetušícím kolemjdoucím je jedním z typických znaků Kovandových akcí. Tento projekt byl však součástí doprovodného programu Tate Modern, a tak by se mohlo zdát, že se jeho koncepce musí nějak odlišovat.*

C.W.: Ano – Kovanda vytvořil své dílo jen pro jedno určité místo, které bralo v potaz konkrétní architekturu Tate Modern. Ještě k tomu jsme ale vybrali díla, jejichž záměrem bylo testovat vlastnosti muzeálního prostoru a jak se shodují a liší od ulice: ochota přihlížejících zapojit se do Clap in Time, nebo do Kissing Through Glass, byla možná o to větší, protože mnoho lidí cítilo, že se nacházejí pod „ochranou“ prostoru instituce. Ale účinnost lidských interakcí uskutečňujících se mezi cizími osobami nebyla, myslím, díky tomuto orámování menší. Tate Modern je rozsáhlá a rušná natolik, že mohla poskytnout téměř rovnocenné městské prostředí jakým je pěší zóna podél řeky.

E.K.: *Jiným podstatným znakem je autorův osobní prožitek sdílený spolu s návštěvníky, kteří se stali spoluaktéry jeho akce. Přestože jsou Kovandovy akce velmi minimální, bývají zároveň velmi nápadné. Jaké byly reakce publika v tomto případě?*

C.W.: Reakce byla překvapivě otevřená. Byli jsme zvědaví, jestli se někdo tohoto nezvyklého požadavku bude chtít účastnit, ale mnoho lidí to skutečně dělalo: ženy, muži, dokonce matka s dítětem! Tohle dílo bylo velmi dojemné a bylo poutavé, kolik lidí se červenalo, když se rozhodlo Kovandu políbit, a to přesto, že se jeden druhého vůbec nedotkli. Myslím si, že toto dílo bylo velmi citlivou odpovědí na stroze působící reflexní skleněné plochy v architektuře Tate Modern. Připomnělo mi to dílo Elmgreena a Dragseta [Just a Single Wrong Move, 2004], které bylo vystaveno

v našem prostoru pro současné projekty a pracovalo podobně s oknem na průčelí budovy. Tato dvojice vytvořila velmi realistického animatronického ptáka, který vypadal, jako že umírá; nemohl se pořádně nadechnout, jak byl vmáčknutý mezi dvě skleněné okenní tabule.

E.K.: *Západními teoretiky jsou Kovandovy pokusy často vnímány jako gesta ovládnutí veřejného prostoru. Tato akce však probíhala ve veřejné instituci. Jak byste interpretovala tuto skutečnost?*

C.W.: V Tate Modern se tato akce zdála být víc spojená s mísením lidských očekávání od veřejného prostoru muzea; spíš souvisela s možnostmi, že se umění objeví mimo vymezené galerijní prostory. Toto umělecké dílo vytvořilo nově nabitý prostor mezi lidmi, kteří se stali něčím víc, než jen kolemjdoucími.

E.K.: *Paradoxní na této Kovandově akci bylo, že její koncepce narušovala základní pravidlo platící v muzeálních a galerijních institucích, a to „nedotýkat se vystavených exponátů“. Jak se s touto myšlenkou vypořádává umělecké dílo typu performance?*

C.W.: Ve smyslu prezentování Kovandovy performance uvnitř muzea – především té starší na eskalátoru – se z ní stává spíše objekt. Dobrým příkladem pro to, co mám na mysli, by mohla být kresba na stěně od Sol Le Witt: performance je možné koupit, lze ji prodat, zopakovat, tak jako nějaký „objekt“, který existuje ve formě návodu, který lze využít i později. Ale každopádně, toto určité dílo zcela potlačilo daný zákaz dotýkání se umění a současně i obvyklé chování v muzeu nebo na ulici, když se mu podařilo vytvořit si kolem sebe vlastní „osobní prostor“. Porušilo tak obě tato očekávání souběžně, což je zároveň romantické i rušivé.

Catherine Wood je kurátorkou současného umění a performance v Tate Modern v Londýně, pro níž v současnosti připravuje spolu s Jessicou Morgan výstavu The World as a Stage, která bude zahájena na konci října tohoto roku a propojí mezinárodní skupinu současných umělců, jejichž díla zkoumají myšlenky divadla, vystupování na jevišti a performance. V nedávné době pro Tate Triennial 2006 uvedla sérii živých Theatre Pieces a aktuálně, za spolupráce Vanessy Desclaux, výstavu Actions and Interruptions. Pravidelně publikuje v periodících Afterall, Frieze, Art Monthly a Untitled a píše do výstavních katalogů.

Eva Krátká je výtvarná teoretička, VVP AVU, Praha.

Předcházející strana:

Kissing Through Glass (Libání přes sklo), 10. března 2007, Tate Modern, London. Copyright: Tate. Foto: Sheila Burnett;

Shora:

Bez názvu (detail a celkový pohled), 2005, Praguebiennale 2 (10 sušenek vlepených do otvorů ve zdi);

Bez názvu, 2006, Moravská galerie, Brno (nalezená stolička, lak na nehty);

Bez názvu, 2006, Index, Stockholm (instalace na střeše galerie).

